

POVRŠINSKI NAPON

Priroda

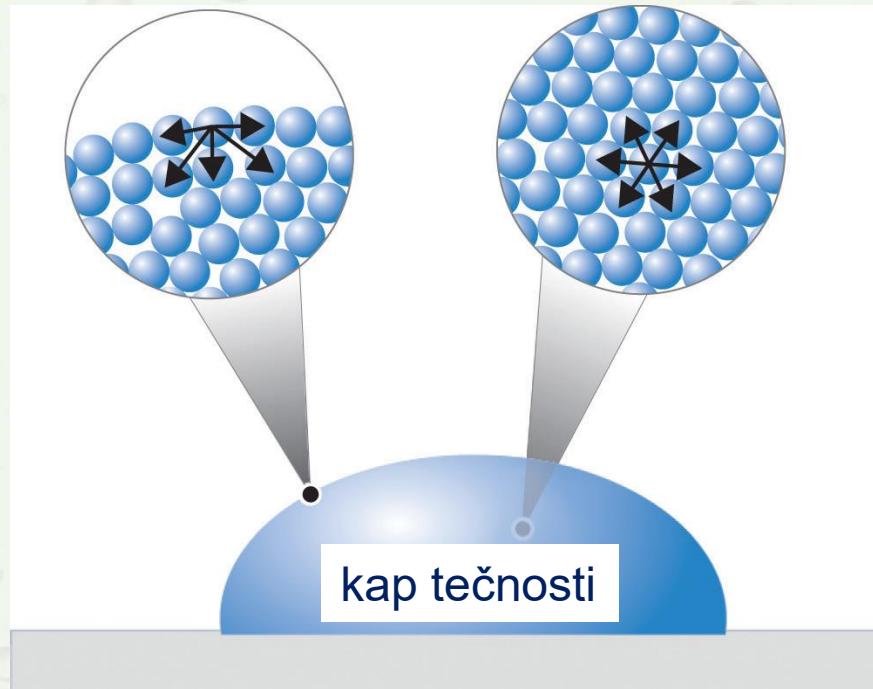
Zašto ovaj insekt može da hoda po površini vode?

Zašto neki mali predmeti plivaju po površini vode?

Površinski napon

jake međumolekulske interakcije
↓
veliki površinski napon

Potrebno je uložiti energiju da se molekul iz unutrašnjosti dovede na površinu.

Definicija

$p = \text{const}, T = \text{const}, n = \text{const} : dG = \gamma d\mathcal{A}$

$V = \text{const}, T = \text{const}, n = \text{const} : dA = \gamma d\mathcal{A}$

γ - površinski napon

$$\gamma = \left(\frac{\partial G}{\partial \mathcal{A}} \right)_{p,T,n}$$

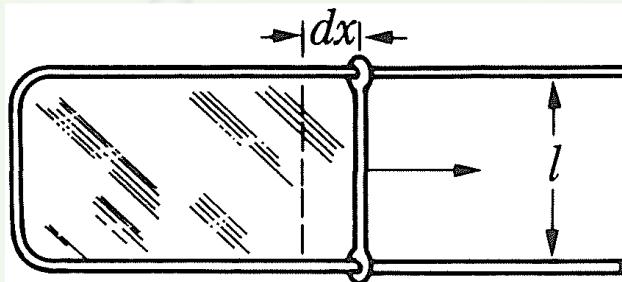
$$\gamma = \left(\frac{\partial A}{\partial \mathcal{A}} \right)_{V,T,n}$$

Površinska Gibsova slobodna energija i površinska entalpija

$$\gamma = \left(\frac{\partial G}{\partial \mathcal{A}} \right)_{P,T,n} = G^s \quad \text{površinska Gibsova slobodna energija}$$

$$H^s = \gamma - T \frac{d\gamma}{dT} \quad \text{površinska entalpija}$$

Obrazovanje površine: rad i sila

$$d\mathcal{A} = 2 \cdot l dx$$

$$dW = \gamma d\mathcal{A}$$

γ – površinska energija (J/m^2)

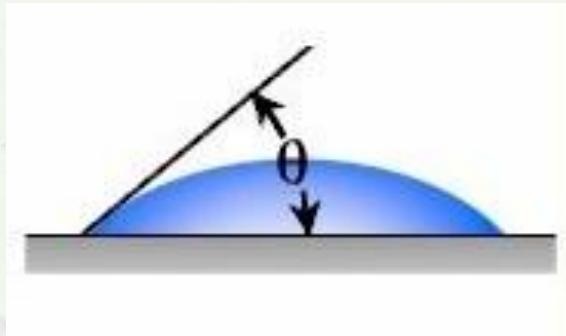
$$|\vec{F}| = \frac{dW}{dx} = \frac{\gamma d\mathcal{A}}{dx} = 2\gamma l$$

γ – površinski napon (N/m)

Površinski napon odabralih tečnosti

tečnost	površinski napon (mN/m)	temperatura (°C)
neon	5,2	-247
kiseonik	15,7	-193
etanol	22,3	20
maslinovo ulje	32,0	20
voda	72,8	20
živa	465,0	20
srebro	800,0	9070
zlato	1000,0	1070
bakar	1100,0	1130

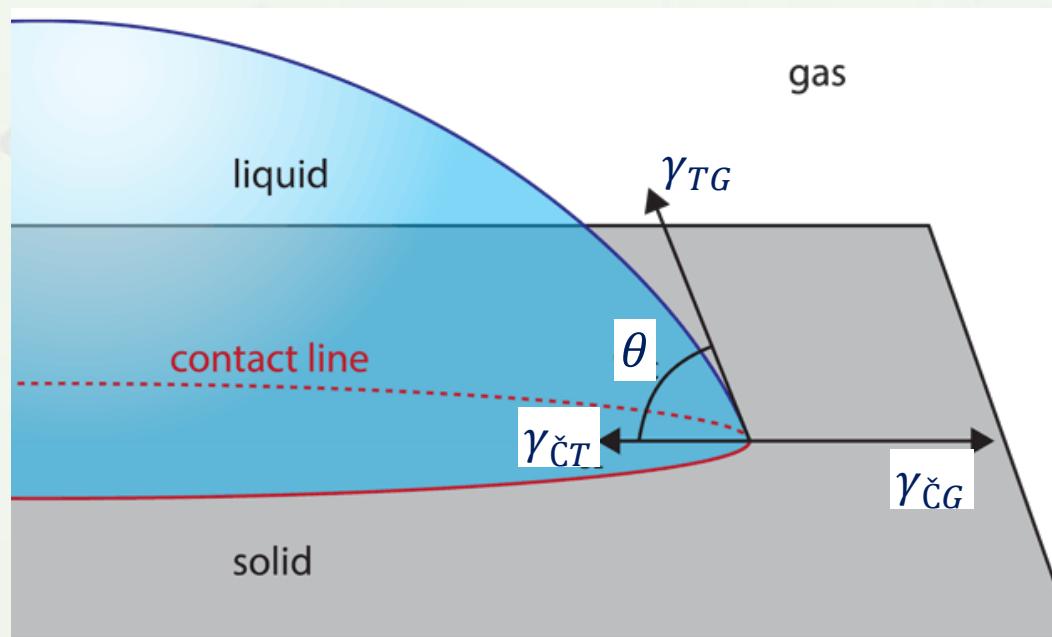
Ugao dodira

Ugao dodira – ugao između meniska tečnosti i zida suda u kome se tečnost nalazi (meren u tečnosti).

Ugao dodira

Ugao dodira se definiše iz ravnoteže sila na graničnu liniju između G, T i Č faze u horizontalnoj ravni:

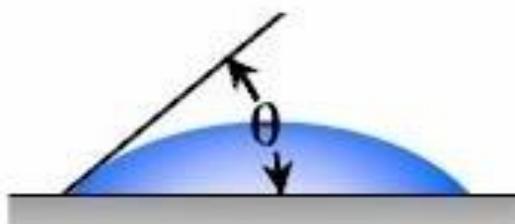

Jangova jednačina:

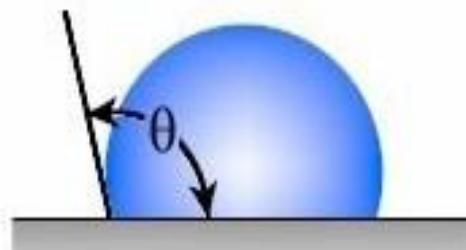
$$\gamma_{\check{C}G} = \gamma_{\check{C}T} + \gamma_{TG} \cos \theta$$

Ugao dodira

$$\gamma_{\text{cG}} = \gamma_{\text{cT}} + \gamma_{TG} \cos \theta$$

tečnost k quasi površinu

tečnost ne k quasi površinu

$$\gamma_{\text{cG}} > \gamma_{\text{cT}}$$

$$\gamma_{\text{cG}} < \gamma_{\text{cT}}$$

$$\cos \theta > 0$$

$$\cos \theta < 0$$

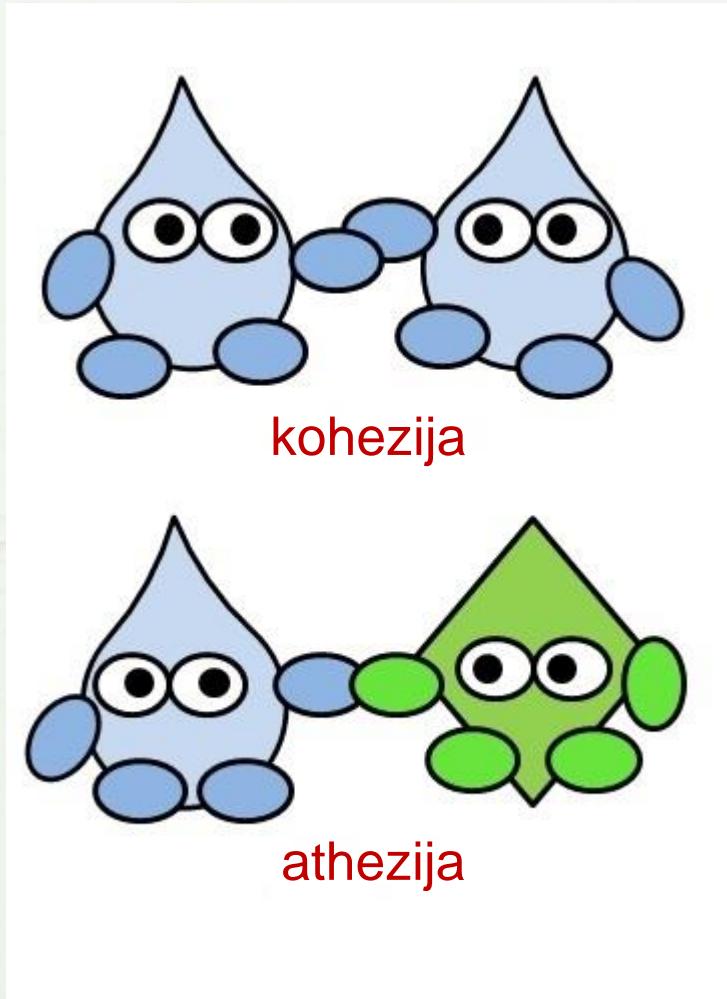
$$\theta < 90^\circ$$

$$90^\circ < \theta < 180^\circ$$

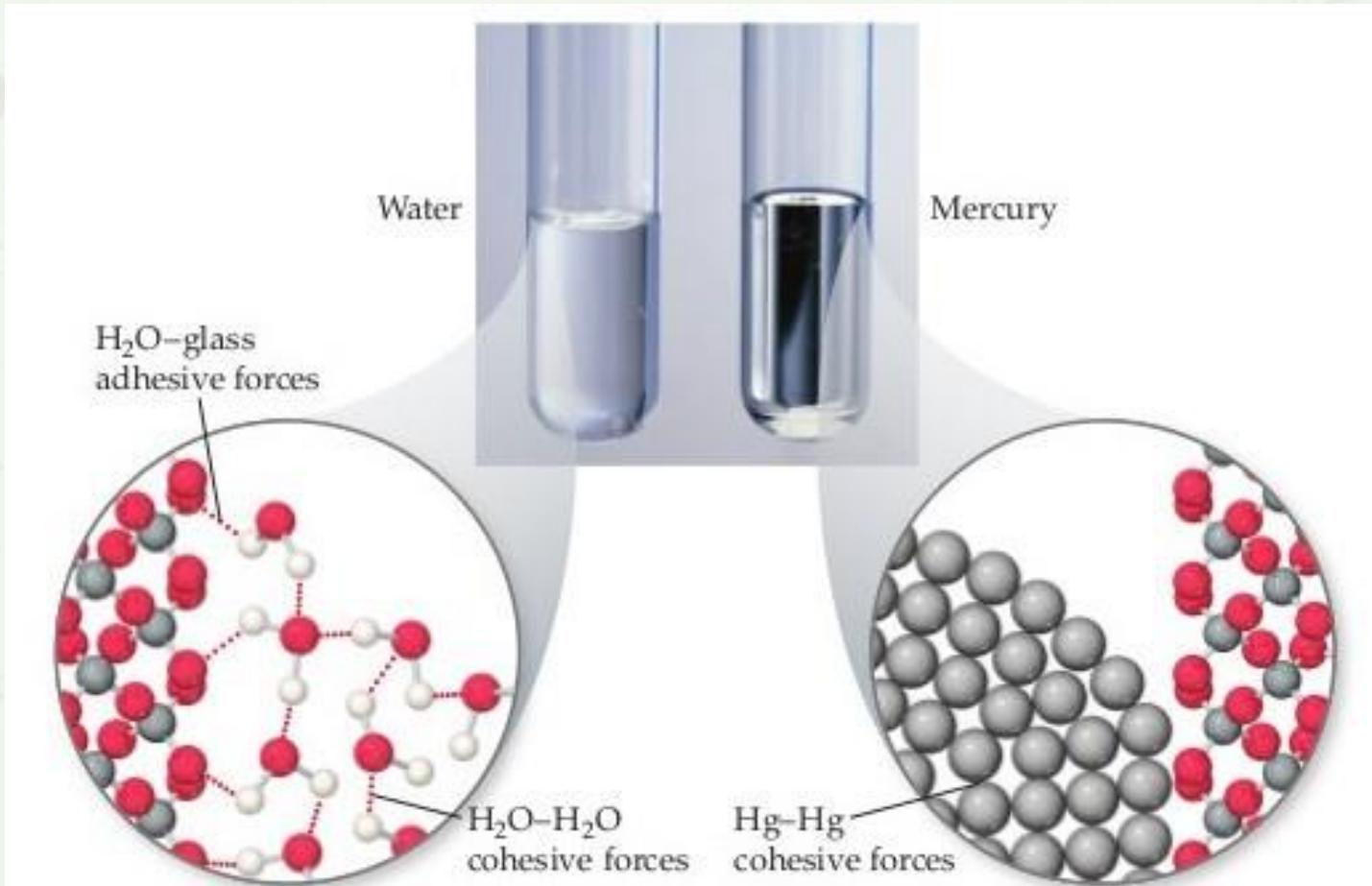
Ugao dodira i kvašenje površine

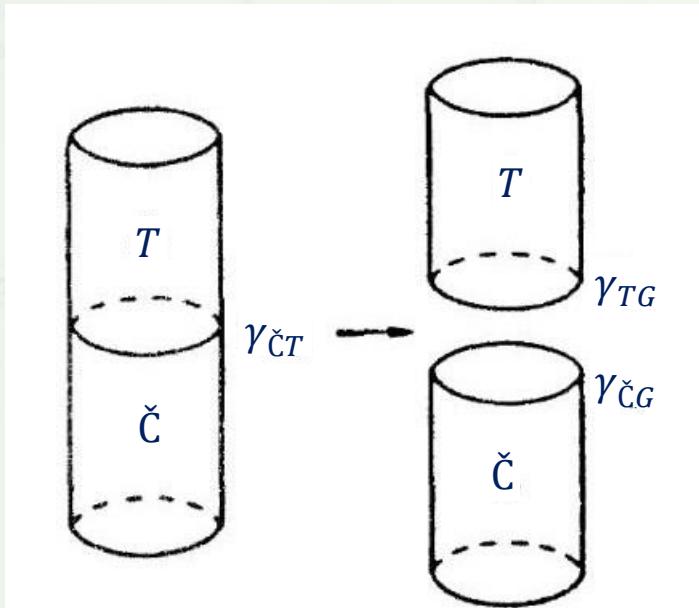
Kohezione i athezione sile

Voda – staklo i živa – staklo

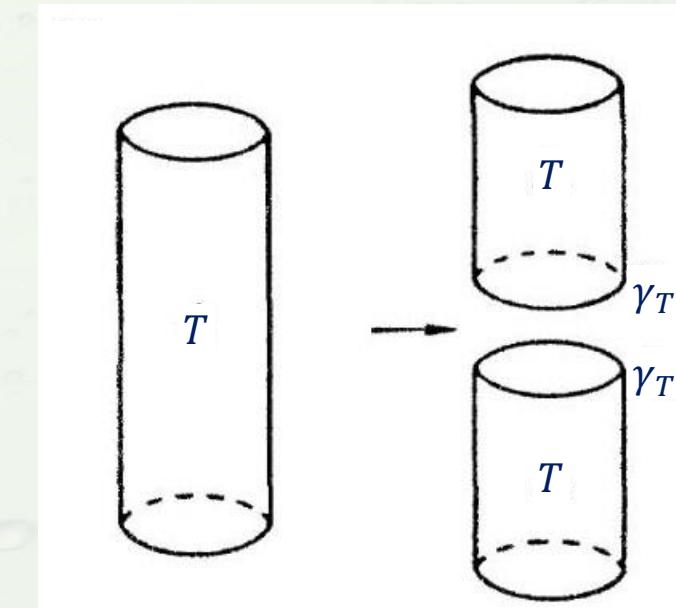

Athezioni i kohezioni rad

Athezioni rad (Dipreova jednačina)

$$w_{\check{C}T} = \gamma_{\check{C}G} + \gamma_{TG} - \gamma_{\check{C}T}$$

Kohezioni rad

$$w_{TT} = 2\gamma_{TG}$$

Ugao dodira

$$\left. \begin{array}{l} \gamma_{\check{C}G} = \gamma_{\check{C}T} + \gamma_{TG} \cos \theta \\ w_{\check{C}T} = \gamma_{\check{C}G} + \gamma_{TG} - \gamma_{\check{C}T} \\ w_{TT} = 2\gamma_{TG} \end{array} \right\} \quad \cos \theta = \frac{w_{\check{C}T}}{w_{TT}/2} - 1$$

tečnost kvasi površinu

$$\theta < 90^\circ, w_{\check{C}T} > w_{TG}/2$$

tečnost ne kvasi površinu

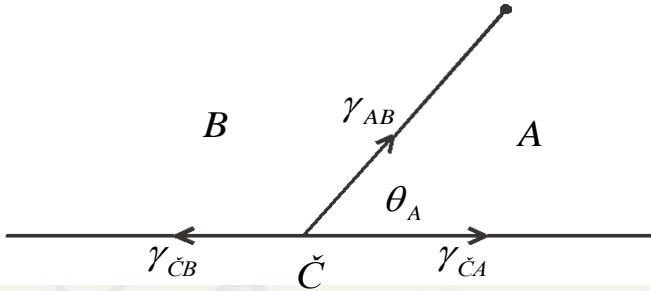
$$90^\circ < \theta < 180^\circ, w_{\check{C}T} < w_{TG}/2$$

Živa na staklu

$$\theta=140^0 \rightarrow w_{\check{C}T} / (w_{TT}/2) = 0,23$$

Nemešljive tečnosti: razastiranje tečnosti

$$\gamma_{CB} = \gamma_{CA} + \gamma_{AB} \cos \theta_A$$

Razastiranje tečnosti

Dve nemešljive tečnosti A i B, tečnost A razastire se spontano po tečnosti B:

$$\gamma_{AB} + \gamma_{AG} - \gamma_{BG} < 0$$

Athezioni rad između A i B: $w_{AB} = \gamma_{AG} + \gamma_{BG} - \gamma_{AB}$

Uslov za razastiranje: $w_{AB} > 2\gamma_{AG}$

Koeficijent razastiranja: $\gamma_{BG} - \gamma_{AG} - \gamma_{AB}$

Za datu zapreminu tečnosti površina se može smanjiti formiranjem **zakriviljene površine**

Kapljica: mala zapremina tečnosti u ravnoteži sa okružujućom parom.

Mehur: šupljina u tečnosti ispunjena parom.

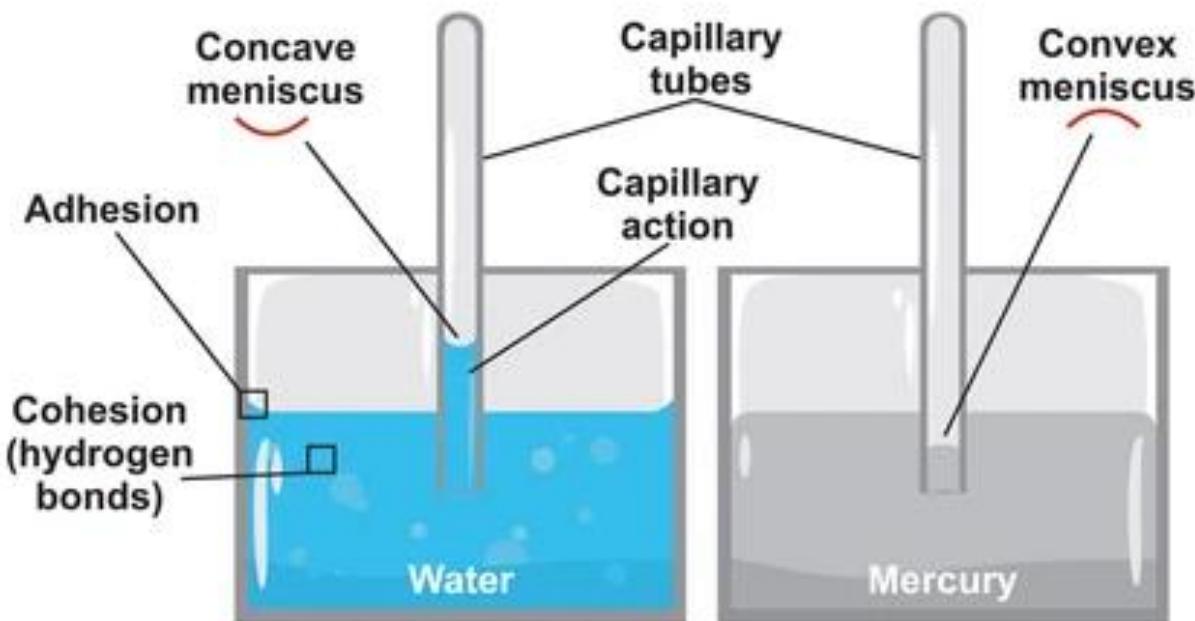
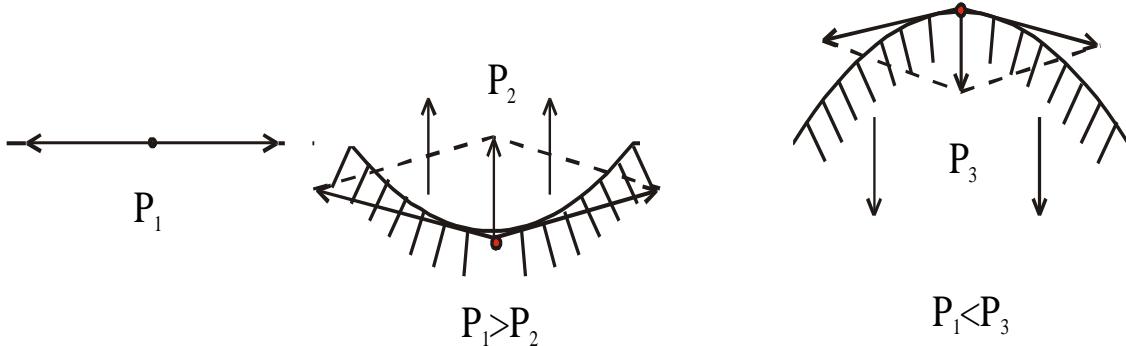
Balon: oblast u kojoj je para zarobljena tankim filmom koji ima dve površine.

Zakrivljena površina – posledice

- kapilarne pojave
- napon pare zavisi od zakrivljenosti površine

Kapilarne pojave

Kapilarne pojave

$$\left. \begin{aligned} dG_1 &= -\gamma d(4\pi r^2) = -8\gamma\pi r dr \\ dG_2 &= \Delta P d\left(\frac{4}{3}\pi r^3\right) = 4\Delta P\pi r^2 dr \\ dG &= dG_1 + dG_2 = 0 \\ -8\gamma\pi r dr + 4\Delta P\pi r^2 dr &= 0 \end{aligned} \right\}$$

$$\boxed{\Delta P = \frac{2\gamma}{r}}$$

$$\boxed{\Delta P = \gamma \left(\frac{1}{r_1} + \frac{1}{r_2} \right)}$$

Laplasova jednačina

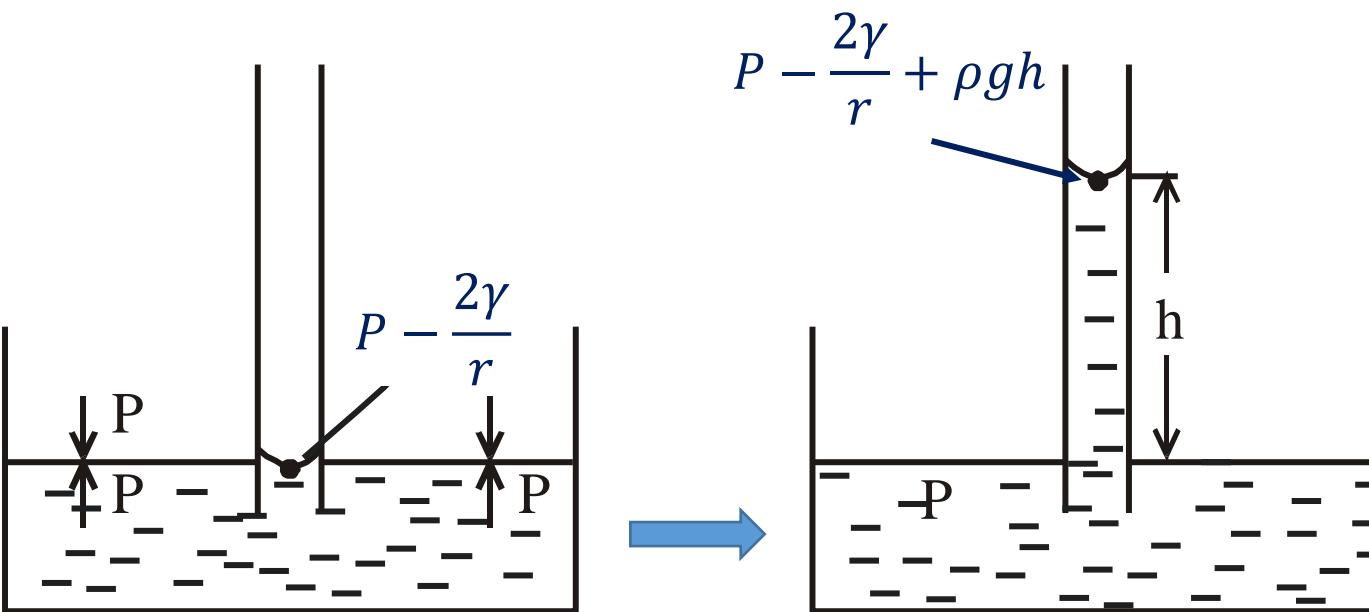
Primer – mehur u vodi

$$T = 298 \text{ K}$$

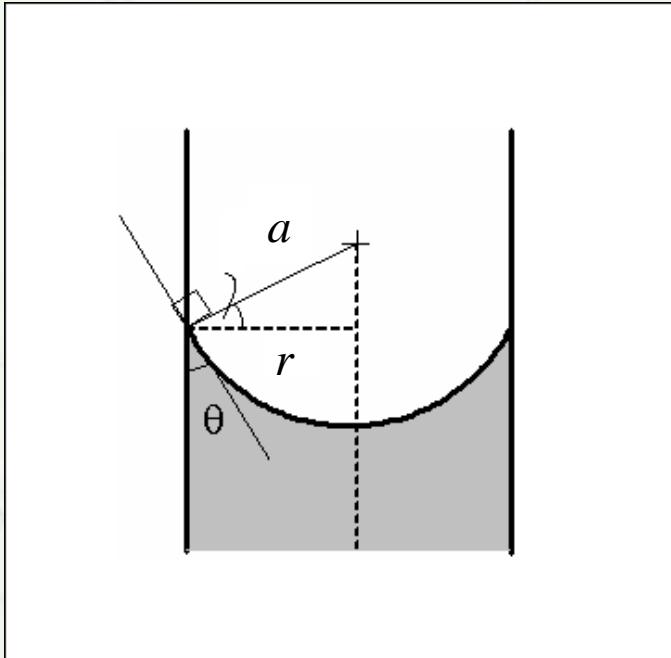
$$\gamma = 72 \text{ mN/m}$$

$2r / \mu\text{m}$	$\Delta P / \text{Pa (atm)}$
1 000	288 (0,00284)
3,0	96 000 (0,947)
0,3	960 000 (9,474)

Kapilarnost je posledica površinskog napona

Kapilarnost

$$\rho gh = \frac{2\gamma}{a} \longrightarrow \gamma = \frac{1}{2} \rho gha$$

$$\gamma = \frac{1}{2} \rho gh \frac{r}{\cos \theta}$$

Zakrivljena površina – posledice

- kapilarne pojave
- napon pare zavisi od zakrivljenosti površine

Površinski napon i napon pare

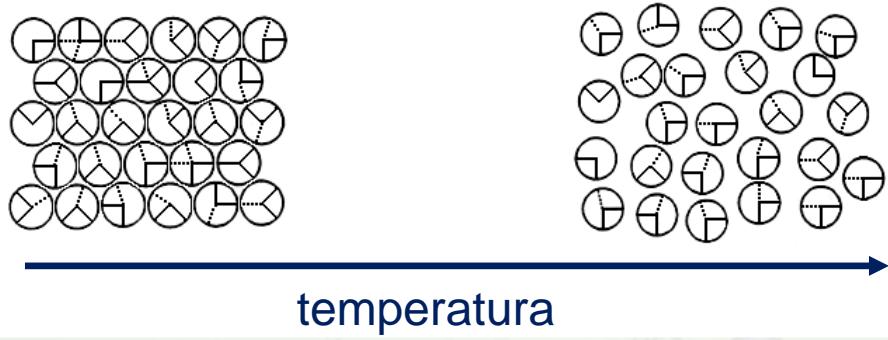
Promena molarne Gibsove slobodne energije pri obrazovanju zakrivljene površine:

$$\left. \begin{array}{l} \Delta G_m(t) = \int_0^{2\gamma/r} V_m^t dP = \frac{2\gamma V_m^t}{r} \\ \Delta G_m(g) = RT \ln \frac{p}{p^0} \\ \Delta G_m(t) = \Delta G_m(g) \end{array} \right\} \quad \ln \frac{p}{p^0} = \frac{2\gamma V_m^t}{RT r}$$

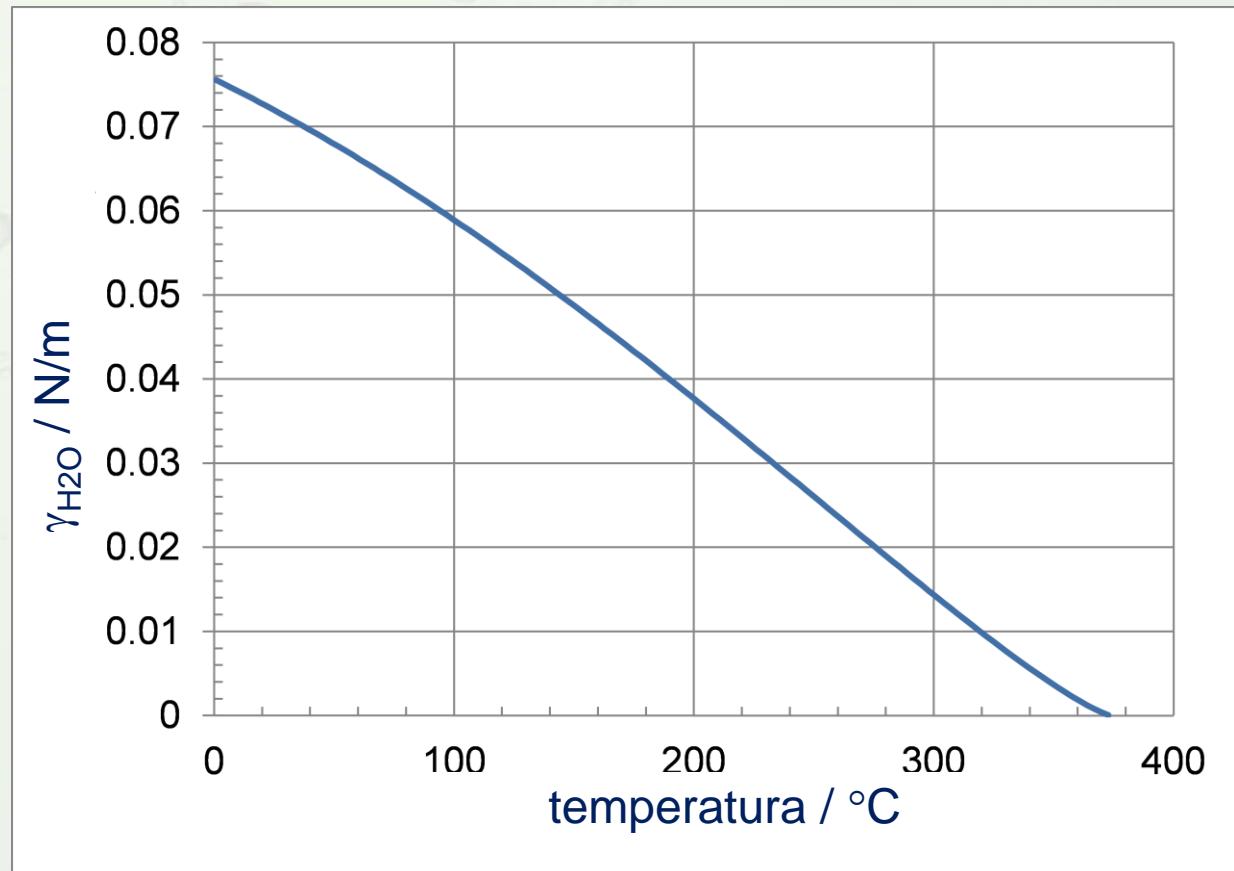
$$p = p^0 \exp \left(\frac{2\gamma V_m^t}{RT r} \right)$$

Kelvinova jednačina

Površinski napon i temperatura

viša temperatura
↓
slabije međumolekulske interakcije
↓
manji γ

Površinski napon odabranih tečnosti (N/m)

t (°C)	H ₂ O	CCl ₄	C ₆ H ₆	C ₆ H ₅ NO ₂	C ₆ H ₅ OH
0	0,07564	0,0290	0,0316	0,0464	0,0240
25	0,07197	0,0261	0,0282	0,0432	0,0218
50	0,06791	0,0231	0,0250	0,0402	0,0198
70	0,06350	0,0202	0,0219	0,0373	-

Površinski napon i temperatura

Etveš: $-\frac{d \left[\gamma V_m^{2/3} \right]}{dT} = k$

$$-\int_{\gamma_1 V_{m1}^{2/3}}^{\gamma_2 V_{m2}^{2/3}} d \left[\gamma V_m^{2/3} \right] = k \int_{T_1}^{T_2} dT$$

$$-\frac{\gamma_2 V_{m2}^{2/3} - \gamma_1 V_{m1}^{2/3}}{T_2 - T_1} = k$$

$$T_2 = T_c; \quad \gamma_2 = 0$$

$$\boxed{\gamma V_m^{2/3} = k(T_c - T)}$$

Druge empirijske jednačine:

Remzi i Šilds: $\gamma V_m^{2/3} = k(T_c - T - 6)$

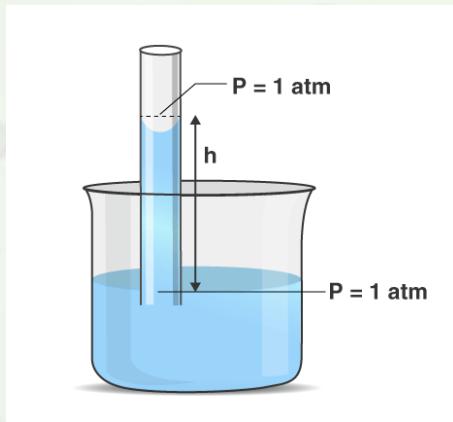
Van der Vals: $\gamma = \gamma_0 \left(1 - \frac{T}{T_c} \right)^n$

Katajama: $\gamma \left(\frac{M}{\rho - \rho'} \right)^{\frac{2}{3}} = k(T_c - T)$

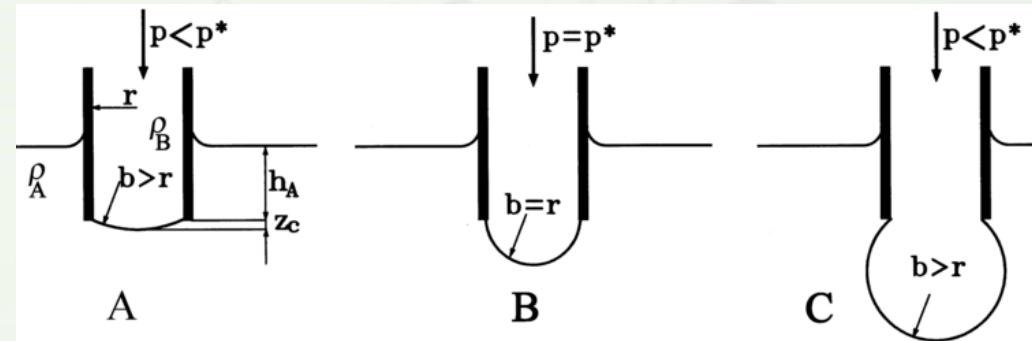
Meklod: $\gamma = C(\rho - \rho')^4$

Merenje koeficijenta površinskog napona

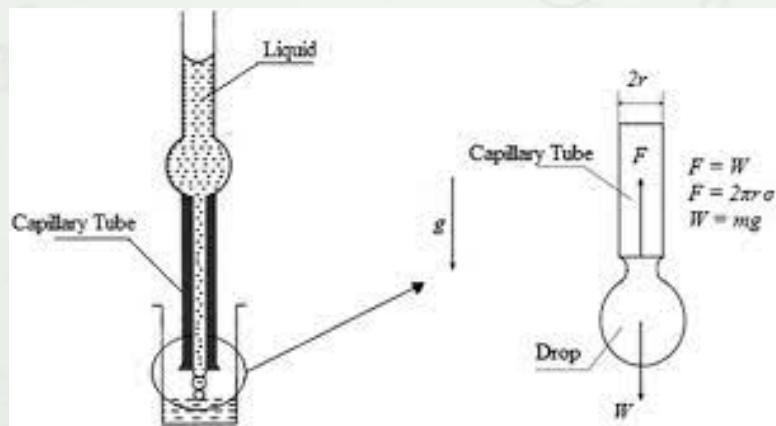
podizanje nivoa tečnosti u kapilari

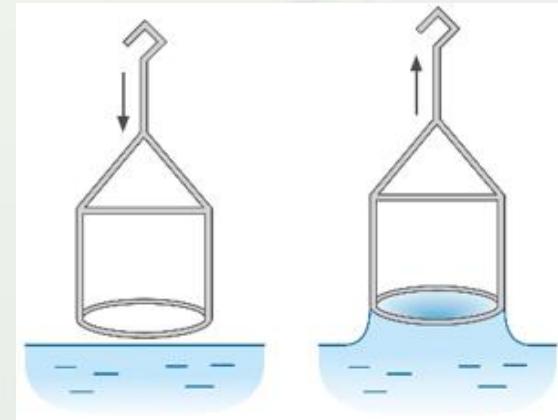
metoda mehura maksimalnog pritiska

stalagmometrijska metoda

tenziometar

Rezime

